

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 24 lipca 2014 r.

**w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze,
ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach
cywilnych**

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 26 czerwca 2014 r. ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wprowadza do jej tekstu następujące poprawki:

- 1) w art. 1 w pkt 2, ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Postępowanie uregulowane ustawą wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to możliwe – zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu.”;
- 2) w art. 1 w pkt 4, w art. 491² w ust. 1 po wyrazach „art. 40,” dodaje się wyrazy „art. 44–50,”;
- 3) w art. 1 w pkt 4, w art. 491⁴ w ust. 2–4 oraz w art. 491¹⁰ w ust. 2 wyrazy „zasadami współżycia społecznego, w szczególności względami humanitarnymi” zastępuje się wyrazami „względami słuszności lub względami humanitarnymi”;
- 4) w art. 1 w pkt 4, w art. 491⁹ w ust. 2 wyrazy „za ostatni kwartał, poprzedzający ustalenie wynagrodzenia” zastępuje się wyrazami „w czwartym kwartale roku poprzedniego”;
- 5) w art. 1 w pkt 4, w art. 491¹⁶ w ust. 3 po wyrazach „stosuje się” dodaje się wyraz

„odpowiednio”;

- 6) w art. 1 w pkt 4, w art. 491²⁰ w ust. 1 wyrazy „zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające dalsze wykonywanie planu spłaty wierzycieli” zastępuje się wyrazami „dalsze wykonywanie planu spłaty wierzycieli jest uzasadnione względami słuszności lub względami humanitarnymi”;
- 7) w art. 1 w pkt 4, w art. 491²⁰ w ust. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
 - „3) dokonał czynności prawnej, o której mowa w art. 491¹⁸ ust. 1, bez uzyskania zgody sądu albo czynność ta nie została przez sąd zatwierdzona;”;
- 8) w art. 3 w pkt 1 wyraz „skreśla” zastępuje się wyrazem „uchyla”.

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

UZASADNIENIE

Na posiedzeniu w dniu 24 lipca 2014 r. Senat rozpatrzył ustawę o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i uchwalił do niej 8 poprawek.

Zgodnie z § 11 Zasad techniki prawodawczej w ustawie nie zamieszcza się wypowiedzi, które nie służą wyrażaniu norm postępowania, a w szczególności apeli, informacji, postulatów, zaleceń oraz uzasadnień formułowanych norm. Senat uznał, iż dodawany do art. 2 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze ust. 2 jest niezgodny ze wskazaną zasadą techniki prawodawczej. Dokonując analizy dodawanego przepisu trzeba mieć na względzie również istotę i treść dotychczasowego art. 2. Przepis ten określa w sposób dyrektywny podstawową zasadę prawa upadłościowego i naprawczego (zasadę optymalizacji). Wskazuje, jak należy prowadzić postępowanie upadłościowe, a nie w jakim celu jest ono prowadzone. Podobnego charakteru nie ma dodawana regulacja. Ustawodawca definiuje nią cel postępowania upadłościowego prowadzonego wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej. Fakt, iż postępowanie upadłościowe prowadzone wobec takiej osoby może zakończyć się umorzeniem zobowiązań upadłego, wynika jednoznacznie z przepisów merytorycznych nowelizowanego tytułu. W przypadku gdy spełnione zostaną ustawowe warunki, oddłużenie takie nastąpi na zasadach określonych w ustawie (nie można nie oddłużyć). Wątpliwości budziła też relacja pomiędzy ust. 1 i 2 w art. 2, w szczególności jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż dotychczasowy art. 2 odnosi się wyłącznie do dłużnika przedsiębiorcy (wynika to z konstrukcji tego przepisu). Senat uznał, iż dodawany do art. 2 przepis powinien być ukształtowany analogicznie do regulacji zawartej w dotychczasowym art. 2 i określać w sposób dyrektywny zasadę prowadzenia postępowania upadłościowego wobec osoby nieprowadzącej działalności gospodarczej. Uwzględniono przy tym istotę upadłości konsumenckiej. Wolą ustawodawcy jest, aby postępowanie upadłościowe doprowadziło konsumenta do „nowego startu” (co wiąże się z jego oddłużeniem). Dążenie do „nowego startu” nie oznacza jednak, iż sąd powinien tracić z oczu interesy wierzycieli. O ile to możliwe, upadłość konsumencka powinna prowadzić również do zaspokojenia roszczeń wierzycieli w jak najwyższym stopniu. Przyjęte przez Senat rozwiązanie (**poprawka nr 1**) skutkuje tym, iż art. 2 w ust. 1 określał będzie podstawową zasadę prowadzenia postępowania wobec przedsiębiorcy, zaś w ust. 2 podstawową zasadę prowadzenia postępowania wobec konsumenta.

W związku z pojawiającymi się w trakcie prac w Senacie wątpliwościami, czy w postępowaniu upadłościowym wobec konsumenta mogą być zastosowane przepisy dotyczące wstępnego zgromadzenia wierzycieli (czy też są one wyłączone w związku z art. 491²²), mając na uwadze, iż nie można wykluczyć przyjęcia takiej interpretacji dopuszczającej takie zgromadzenie, a także uwzględniając, iż zgodnie z art. 491²² w postępowaniu upadłościowym wobec konsumenta zwołanie zgromadzenia wierzycieli następować będzie na wniosek upadłego (jest to istotą układu w postępowaniu wobec konsumenta), Senat uchwalił **poprawkę nr 2**. W poprawce tej wyłączono jednoznacznie przepisy dotyczące wstępnego zgromadzenia wierzycieli w odniesieniu do postępowania upadłościowego prowadzonego wobec konsumenta.

W nowelizowanym art. 491⁴ ust. 2 część wspólna ustawodawca zastosował klauzulę generalną „zasad współżycia społecznego, w szczególności względów humanitarnych”. Następstwem sformułowania klauzuli generalnej w taki sposób jest uznanie, iż klauzula względów humanitarnych mieści się w szerszej zakresowo klauzuli zasad współżycia społecznego. Trzeba mieć na uwadze, iż podejście takie jest nowatorskie na gruncie naszego systemu prawnego. Do tej pory bowiem ustawodawca, w żadnym akcie prawnym nie przesądził, w taki sposób relacji pomiędzy tymi klauzulami.

Zdaniem Senatu relacja między wspomnianymi klauzulami nie została prawidłowo zidentyfikowana. Oczywiście wypełnienie treścią każdej z tych klauzul w konkretnym stanie faktycznym zależeć będzie zawsze od uznania sądu, jednak już samo znaczenie wyrażeń „zasady współżycia społecznego” i „względy humanitarne” (wspierane dodatkowo ustaleniami doktryny i judykatury na temat zawartości normatywnej zasad współżycia społecznego) nie pozwala na uznanie, że „zasady współżycia społecznego” są nadrzędne wobec „względów humanitarnych”. W szczególności chodzi o kwestię zakresu desygnatów nazw. Zasady współżycia społecznego to zasady, które obowiązują w relacjach: a) człowieka z człowiekiem, b) człowieka ze społecznością, c) społeczności ze społecznością, natomiast względy humanitarne to względy, które mają na celu nie tylko dobro człowieka, poszanowanie jego praw i godności oraz oszczędzenie mu cierpień, lecz także dobro zwierząt.¹⁾ Pomimo tego, że kontekst omawianego przepisu skłaniałby do uznania, że przez względy humanitarne ustawodawca rozumie w tym przypadku jedynie względy mające na

¹⁾ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2560880/humanitarny>

celu dobro człowieka, to mając na względzie możliwe, czy wręcz pożądane, szerokie zastosowanie tej klauzuli w przyszłości, prawodawca nie powinien dążyć do wąskiego, tj. związanego jedynie z dobrem człowieka, postrzegania względów humanitarnych (zob. art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt).

Senat podzielił argumenty zawarte w opracowaniu pt. *Zielona Księga – Optymalna wizja Kodeksu cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, pod redakcją Zbigniewa Radwańskiego, przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego działającą przy Ministrze Sprawiedliwości w 2006 r.²⁾ W opracowaniu tym odniesiono się również do problematyki klauzul generalnych, wskazując m.in. na konieczność stopniowego i racjonalnego odchodzenia przez ustawodawcę m.in. od klauzuli zasad współżycia społecznego, w szczególności ze względu na genezę jej funkcjonowania w systemie prawnym (komunistyczne pochodzenie). W *Zielonej Księdze* podkreśla się, iż niekorzystna z punktu widzenia przyzwoitej legislacji jest sytuacja, w której eliminacja tej zasady z systemu prawnego rozciąga się w czasie oraz fakt, że klauzula ta współistnieje obok nowych rekomendowanych do stosowania klauzul generalnych. Jako zalecane do stosowania podaje się powoływanie w klauzulach generalnych na „dobre obyczaje” oraz „słuszność” (tymi klauzulami posłużył się już ustawodawca m.in. w art. 417² oraz art. 764³ § 1 Kodeksu cywilnego). Na uznanie zasługuje również postulat szerokiego zastosowania nowej klauzuli generalnej, tj. klauzuli „rozsądku” (używanej również w postaci przymiotnikowej). Doktryna podkreśla, że na gruncie polskiego systemu prawnego trudno jest mówić o spójnym systemie klauzul generalnych, niemniej zauważa się tendencję do stopniowej eliminacji klauzuli zasad współżycia społecznego na rzecz klauzul tradycyjnych (słuszności, dobrych obyczajów oraz rozsądku; klauzulami dobrych obyczajów oraz słuszności posługiwał się w szczególności Kodeks zobowiązań z 1933 r.).³⁾

Mając powyższe na uwadze należy w ocenie Senatu (**poprawka nr 3**):

- 1) inaczej określić relację, która występuje między zasadami współżycia społecznego, a względami humanitarnymi,
- 2) posłużyć się w analizowanym przepisie – w miejsce zasad współżycia społecznego – rozwiązaniem alternatywnym pod względem zawartości normatywnej i bardziej

²⁾ Zob. http://www.bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/kkpc/zielona_ksiega.pdf, s. 56–58.

³⁾ Anna Piaskowy, Klauzule generalne w projekcie nowego kodeksu cywilnego, *Transformacje prawa prywatnego* 3/2012, s. 55 i nast.

konwergentnym ze współczesnym systemem prawnym, tj. klauzulą względów słuszności.

Analogiczna uwaga odnosi się do art. 491⁴ ust. 3 i 4 oraz art. 491¹⁰ ust. 2.

Odnosząc wynagrodzenie syndyka do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ostatni kwartał poprzedzający ustalenie wynagrodzenia, należy mieć na uwadze, iż obwieszczenie Prezesa GUS w tej sprawie podawane jest do publicznej wiadomości 20 stycznia, 16 kwietnia, 16 lipca i 16 października, czyli w trzecim tygodniu kwartału następującego po kwartale, którego dotyczy obwieszczenie.⁴⁾ Oznacza to *de facto*, iż do momentu ogłoszenia stosownego obwieszczenia dotyczącego poprzedniego kwartału sąd będzie musiał czekać z ustaleniem wysokości wynagrodzenia syndyka. Senat uznał, iż takie rozwiązanie jest niezgodne z wolą ustawodawcy. W trakcie prac nad ustawą w Senacie rozważano odniesienie wynagrodzenia syndyka do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za trzeci kwartał roku poprzedzającego ustalenie wynagrodzenia (w takim przypadku zasygnalizowany wyżej problem zostałby wyeliminowany całkowicie), niemniej ostatecznie zdecydowano, iż wynagrodzenie syndyka powinno być odniesione do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedzającego ustalenie wynagrodzenia (w takim przypadku zasygnalizowany wyżej problem ograniczy się wyłącznie do stycznia; wynagrodzenie będzie mogło być ustalone dopiero po 20 stycznia). Przyjęcie w **poprawce nr 4** drugiego z rozwiązań wynika z faktu, iż w innym przepisie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze (art. 162 ust. 2) określającym zasady ustalania wynagrodzenia syndyka odniesiono się do przeciętnego wynagrodzenia z czwartego, a nie trzeciego kwartału. Senat, chcąc zapewnić spójność wewnętrzną ustawy, powielił już istniejące rozwiązanie.

W art. 491¹⁶ ust. 3 ustawodawca przewidział, iż w przypadku umorzenia zobowiązań upadłego na podstawie art. 491¹⁶ ust. 1, przepisy art. 491²¹ ust. 2 i 3 stosuje się (wprost). Wprawdzie art. 491²¹ również dotyczy problematyki umorzenia, niemniej w innej sytuacji. Przepis art. 491¹⁶ stanowi o umorzeniu zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli, zaś art. 491²¹ o umorzeniu zobowiązań po wykonaniu planu spłaty. Wobec zasadniczej różnicy okoliczności, w których przepisy znajdują zastosowanie oraz mając na względzie sposób

⁴⁾ Zob. <http://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/18,2014,kategoria.html>

sformułowania regulacji zawartych w art. 491²¹, należy uznać, iż w przypadku określonym w art. 491¹⁶ ust. 1, przepisy art. 491²¹ ust. 2 i 3 nie mogą znaleźć zastosowania wprost. Nic nie stoi natomiast na przeszkodzie, aby przepisy te stosowane były odpowiednio. Mając to na względzie uchwalono **poprawkę nr 5**.

W związku z art. 491²⁰ ust. 1 nasuwało się pytanie, dlaczego ustawodawca nie posłużył się w nim konsekwentnie klauzulami generalnymi, analogicznie jak to uczyniono w art. 491⁴ ust. 2, art. 491⁴ ust. 3 i 4 oraz w art. 491¹⁰ ust. 2. W ocenie Senatu, sąd – oceniając, czy należy uchylić plan spłaty wierzycieli z winy upadłego – powinien również kierować się względami słuszności i względami humanitarnymi. Mając to na uwadze uchwalono **poprawkę nr 6**.

Senat uchwalił **poprawkę nr 7** dążąc do zapewnienia poprawności językowej przepisu oraz uwzględniając, iż „zatwierdzenie”, jako takie, ma charakter następczy.

Poprawkę nr 8 uchwalono kierując się § 40 ust. 1 oraz § 85 ust. 3 Zasad techniki prawodawczej.